

**Bijzondere leerstoel namens het KSGV
'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid,
met bijzondere aandacht voor het domein van de geestelijke verzorging'
aan de faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap
van de Rijksuniversiteit Groningen**

Jaarverslag oktober 2016 - oktober 2017

prof. dr. T.H. Zock

Context

De bijzondere leerstoel 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor het domein van de geestelijke verzorging' is ingesteld door het KSGV, Studiecentrum voor levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, en wordt financieel ondersteund door de VVP, Beweging voor eigentijds geloven. Per 1 november 2005 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. T.H. Zock. De leerstoel is ondergebracht bij de vakgroep Vergelijkende Religiewetenschap van de Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap van de Rijksuniversiteit Groningen. De leerstoelhouder was tot 1 maart 2014 aan deze faculteit tevens werkzaam als hoogleraar godsdienstpsychologie met bijzondere aandacht voor de geestelijke verzorging (zie verder www.rug.nl/staff/t.h.zock/index). Vanaf 1 januari 2015 heeft zij tevens een eigen bedrijf op het gebied van training, supervisie en coaching (zie www.hettyzock.nl/).

Het curatorium van de leerstoel bestaat uit de leden: prof. dr. C.K.M. von Stuckrad (Rijksuniversiteit Groningen), prof. mr. dr. A.R. Mackor (Rijksuniversiteit Groningen) en prof. dr. M.H.F. van Uden (voorzitter curatorium, Universiteit van Tilburg).

De 'Stichting Geestelijke Verzorging en Geestelijke Gezondheid' (SGV&GG) is belast met het verwerven en beheren van geldmiddelen ten behoeve van de leerstoel. Het bestuur van de SGV&GG wordt gevormd door dr. F.C.H. Derks (voorzitter), W. Jumelet (penningmeester) en dr. M. Vroon-van Vugt (secretaris).

Het KSGV is een studiecentrum dat zich richt op de relatie tussen levensbeschouwing en geestelijke gezondheid. Een belangrijk streven van het KSGV is het bevorderen van een geestelijk gezonde omgang met levensbeschouwing en zingeving. Het KSGV wil deze doelstelling realiseren door studiebijeenkomsten, publicaties, onderzoek, deskundigheidsbevordering, en door het instellen en instandhouden van bijzondere leerstoelen. Het KSGV onderneemt zijn activiteiten vanuit een christelijke inspiratie.

De VVP (Vereniging van Vrijzinnige Protestanten in Nederland) is een beweging voor eigentijds geloven. Vrijzinnigheid is een persoonlijke manier van geloven, die geworteld

is in het christendom. Vrijzinnig geloven kenmerkt zich door een vrije en kritische omgang met de Bijbel en de christelijke traditie; kritisch want zowel Bijbel als tradities zijn gevormd binnen een bepaalde context, en vrij omdat iedere generatie haar eigen vertaling moet maken. Vrijzinnigheid is open naar de cultuur en gericht op menselijkheid. De VVP neemt haar plaats in binnen de Protestantse Kerk in Nederland, terwijl het gesprek met anderen in alle openheid wordt gezocht.

Algemeen

Ook in deze verslagperiode werd veel tijd besteed aan het onderhouden van contacten met het *beroepsveld van de geestelijke verzorging*. Zo functioneerde de leerstoelhouder als voorzitter van RING-GV (Raad voor Insitutioneel Niet Gezonden Geestelijk Verzorgers) en was zij lid van de VGVZ taskforce Geestelijke Verzorging in de 1^e lijn. Op deze wijze droeg de leerstoelhouder bij aan de inbedding van de opleiding Geestelijke Verzorging aan de RUG in het werkveld.

Op *onderzoeksgebied* werden verschillende artikelen gepubliceerd en werd een aanvraag voorbereid voor praktijkonderzoek naar extramurale geestelijke verzorging.

In het kader van het *onderwijs* werden binnen de Master Geestelijke Verzorging aan de RUG scriptiestudenten begeleid.

De leerstoelhouder begeleidde diverse *buitenpromovendi*.

Voor de VVP en het KSGV werden diverse activiteiten ontplooid.

Praktijkonderzoek in het veld van de geestelijke verzorging

In het kader van de leerstoel werd in de verslagperiode vooral gewerkt aan het onderzoek naar *extramurale geestelijke verzorging*.

De leerstoelhouder heeft in 2014 het initiatief genomen tot de oprichting van een werkgroep Geestelijke verzorging in de participatiesamenleving (nu hernoemd tot werkgroep Extramurale geestelijke verzorging). Doel is om de bijdrage van geestelijke verzorging in de transformatie van de langdurige zorg duidelijk te maken, tegen de achtergrond van het maatschappelijke klimaat van 'participatie', 'meedoen'. Dit vraagt ook een transformatie van geestelijke verzorging van intramuraal naar extramuraal werken, en van vooral aanbodgericht naar vraaggericht werken.

Na de werkconferentie 'GV in de WMO' (1 december 2014) en het maken van een 'starterspakket' (2015) is in 2016-2017, met behulp van een onderzoeksassistent en in samenwerking met dr. Anja Visser (RUG) en prof. dr. Jos Pieper (TST/KSGV), een aanvraag geschreven en ingediend bij de Stichting Porticus: 'Spirituele zorg dichtbij huis Integratie van geestelijke verzorging in de extramurale zorg in Nederland'. Het primaire doel van dit project is het faciliteren van structurele inbedding van geestelijke verzorging, en daarmee spirituele zorg, in de extramurale zorgsetting. Stichting Porticus heeft een

startsubsidie van 50.000 (van de begrote 150.000) in het vooruitzicht gesteld. De beoogde looptijd van het onderzoek is september 2018 – medio 2020.

Verder was de leerstoelhouder het afgelopen jaar betrokken bij het *casuïstiekproject* van dr. Sjaak Körver en prof. dr. Martin Walton, als beoogd leider van de werkgemeenschap geestelijk verzorgers uit de 1^e lijns geestelijke verzorging. Helaas bleek het vanwege financiële redenen niet mogelijk deze werkgemeenschap te starten.

Onderwijs

In het kader van het *onderwijs* werden binnen de Master Geestelijke Verzorging aan de RUG twee scriptiestudenten begeleid.

Promotiebegeleiding

Buitenpromovendi

-Joep van de Geer (geestelijk verzorger): ‘Multidisciplinary Spiritual Care’ (start: 2010) (samen met prof. dr. C. Leget, UvH, prof. dr. K. Vissers, RU en dr. Jelle Prins, MCL); promotie: 21 december 2017.

-Eva Ouwehand, predikant-geestelijk verzorger: ‘Tussen hemel en hel. Onderzoek naar religieuze en spirituele ervaringen die verband houden met de bipolaire stoornis’ (start: 2014) (samen met prof.dr. A. Braam, UvH); promotie verwacht: 2018/2019.

-Victor Counted, ‘Religion and Place from the Lens of Attachment. A Mixed Method Study on the Effects of an Attachment-to-Place Relationship on the Religious Experience of African Students in the European Space’ (start 2015) (samen met dr. K.E. Knibbe); promotie verwacht: 2018.

Publicaties

Wetenschappelijk

-(samen met J. van de Geer e.a.) ‘Training hospital staff on spiritual care in palliative care influences patient-reported outcomes. Results of a quasi-experimental study’, *Palliative Medicine*, First Online 2016, November 9.

-(samen met J. van de Geer e.a.), ‘Multidisciplinary training on spiritual care in palliative care improves the attitudes and competencies of hospital medical staff: Results of a quasi-experimental study’, *American Journal of Hospice and Palliative Medicine*, First online 2017, February 14.

-(samen met J. van de Geer e.a.), 'Improving Spiritual Care in Hospitals in the Netherlands: What Do Health Care Chaplains Involved in an Action-Research Study Report?', *Journal of Healthcare Chaplaincy* (in press).

- 'Human Development and Pastoral Care in a Postmodern Age: Donald Capps, Erik H. Erikson, and Beyond', *Journal of Religion & Health* (2017), First online: 13 September 2017. <https://doi.org/10.1007/s10943-017-0483-0>

Vak- en populaire publicaties

- *Zin buiten beeld? Zorg voor zinzoekers vandaag* (redactie, samen met Jos Pieper en Walter Krikilion), KSGV, Tilburg 2016

- 'Inleiding', in: Hetty Zock, Jos Pieper en Walter Krikilion (red.), *Zin buiten beeld? Zorg voor zinzoekers vandaag*, KSGV, Tilburg 2016, pp. 7-15.

- Recensie van: Herman Paul en Wouter Slob (red.), *Zelfontplooiing. Een theologische peiling*, Zoetermeer, Boekencentrum, 2015, in: NTT – Journal for Theology and the Study of Religion, vol. 71, no 2, summer 2017, pp. 216-217.

- 'Klaagcultuur en de valkuil van slachtofferdenken', *Vrijzinnig* 2017 (jrg. 10 nr. 1 maart 2017, p. 10)

Lezingen, studiedagen, congressen

Lezingen in een academische setting

- 'Pastoral care beyond the parish: The entrepreneur-pastor on the marketplace of healthcare', Sjelesorg på tvers [Pastoral Care Across Boundaries], Hamar, May 29 2017.

- 'Assessing existential-religious issues in mental health care', Conference International Association for the Psychology of Religion, Hamar, August 22 2017.

Lezingen voor een breder publiek

- 'Slachtoffers, aanklagers en redders', De avond van het slachtofferschap: omdat het allemaal hun schuld is, Geertekerk Utrecht, 25 oktober 2016

- 'Geloofwaardige leiders, inspirerende gidsen. Tussen idealen en fanatisme', Vrijzinnig Hattem, 23 mei 2017.

- Workshop: 'Levenservaringen tussen toewijding en tragiek', Symposium Vrijzinnige theologie: Tussen toewijding en tragiek, Doopsgezinde Singelkerk Amsterdam, 5 oktober 2017.

- 'Spirituele supermarkt of religieuze speciaalzaak?', lezing voor contactleden van de

Geertekerk, Utrecht, 25 oktober 2017.

Congressen

-Sjelesorg på tvers [Pastoral Care Across Boundaries], Hamar, May 29-30 2017.

-Tweejaarlijkse conferentie van de IAPR (International Association for the Psychology of Religion), Hamar, 21-24 augustus 2017.

Relevante lidmaatschappen

-Lid van het bestuur van het KSGV.

-Lid van de redactieraad van International Series in Mental Health and Religion (Shaker Verlag, Aachen).

-Mede-organisator van het Noordelijk Netwerk voor Zingeving, Ethiek & Zorg.

-Voorzitter van de RING-GV (Raad voor Institutioneel Niet Gezonden Geestelijk Verzorgers)

-Lid van de VGVZ Taskforce Geestelijke Verzorging in de 1^e lijn

-Lid van het Vrijzinnig Universitair Netwerk.

-Lid van de Raad van Advies van het OVP (Opleidingsinstituut voor theologie, levensbeschouwing en geestelijke begeleiding in Vrijzinnig Perspectief).

-Lid van de Commissie van Bezwaar van Vrijzinnigen Nederland.

Activiteiten direct relevant voor de Vereniging van Vrijzinnige Protestanten in Nederland

-De leerstoelhouder is de 'trait-d'union' tussen KSGV en VVP, en beoogt ondermeer vanuit de redactie van het KSGV publicaties te initiëren die relevant zijn voor vrijzinnige voorgangers.

-Lid van de Raad van Advies van het OVP (Opleidingsinstituut voor theologie, levensbeschouwing en geestelijke begeleiding in Vrijzinnig Perspectief).

-Secretaris/penningmeester van Stichting Steunfonds Vrijzinnig Hervormd Godsdienstig Leven.

-Lid voorbereidingsgroep 'De vrijzinnige lezing' (Rick Benjamins).

-Lid van het Vrijzinnig Universitair Netwerk.

-Meedenken over vliegend vrijzinnig pastoraat en opzetten intervisie voor voorgangers.

-Lezingen:

- 'Slachtoffers, aanklagers en redders', De avond van het slachtofferschap: omdat het allemaal hun schuld is, Geertekerk Utrecht, 25 oktober 2016

- 'Geloofwaardige leiders, inspirerende gidsen. Tussen idealen en fanatisme', Vrijzinnig Hattem, 23 mei 2017.

-Artikel:

'Klaagcultuur en de valkuil van slachtofferdenken', *Vrijzinnig* 2017 (jrg. 10 nr. 1 maart 2017, p. 10)

T.H. Zock

Groningen, 22 oktober 2017